

MONOGRAFIA LOCALITATII SOMARTIN

Caiet de cercetare a istoriei locale

Autor: Motrescu Lilioara

Corectura: Berghea Ioan

Satul Somartin este asezat intr-o regiune de deal ,imprejurimile satului sunt frumoase,padurile se intind pana aproape de sat si-l inconjoara''precum zidul o cetate'',muntii se itind la orizont formand un lant alb chiar si in zilele de vara,acest sat esta mic dar pitoresc.

Numele localitatii este confirmat pentru prima oara intr-un document din anul 1337 si anume intr-o lista de impozit papala.

Documentele amintesc despre denumirea saseasca a satului in anul 1500 si anume despre Mertesberg,in anul 1568 denumirea localitatii era ungureasca si anume Martonhgy.

Se spune ca intre cele trei denumiri cea saseasca Mertesberg,cea ungureasca Martonhgy si numele romanesc Somartin este o foarte stransa legatura.

In 1500,Somartinul se numara printre comunele libere ale scaunului din Cincu unde se constata ca această comuna avea 16 gospodari si un pastor.In anul 1520 se arata in documente ca Somartinul primeste o subventie pentru fortificarea bisericii de la Sibiu.Numarul locuitorilor incepe sa creasca ,intr-un document din 1532 se aminteste ca satul este locuit de 34 de gospodari.Origena acestui sat este sasesc unde romanii s-au asezat abia mai tarziu.

In anul 1651 "Universitatea natiunii sasesti" de la Sibiu unde locuitorii aveau un reprezentant,ordona comunei Somartin sa rascumpere o parte din pamanturile arendate in timpuri de rastriste unui nobil,dar din cauza valorii mari de 1020 de galbeni comuna nu e in stare sa cumpere aceste pamanturi.

In 1700, lui Voda Constantin Brincoveanu ii sunt arendate pamanturi de catre taranii din Somartin ,tot acest an 1700 este anul cand au venit si romanii pe aceste meleaguri poate tot din aceasta cauza.Primii romani veniti in Somartin au venit din localitatile Avrig si Mohu.Regiuinea fiind prielnică pastoritului aceasta a fost ocupatia de baza a locuitorilor comunei Somartin. Satul fiind mic si retras locuitorii nu au participat la rascoalele din 1784 si 1848, deoarece nu se cunoaste nimic despre participarea la aceste rascoale.

Acestea sunt putinele date istorice care s-au pastrat referitoare lanumele,ocupatia si situatia sociala a primilor locuitori ai vechiului sat.

Asa dupa cum se obisnuia in trecut ca fiecare sat sasesc sa-si aiba cetatea sa necesara atat credintei fiind si un mijloc de aprare si Somartinul a avut o cetate.La intrarea in valea Somartinului se gaseste "Cetatea de aur"la sapaturile careia s-au gasit grinzi carbonizate,aceasta cetate a fost amintita pentru prima data in anul 1594.

Din perioada evului mediu se aminteste cladirea unei biserici constand din trei nave, un cor pentagonal si doua perechi de stalpi patrati.in fatada de vest a fost un turn,un portal arcuit care se vede si astazi.Deasupra portalului este alipit un cibuc semicircular din piatra.

In anul 1500 aceasta biserică a fost fortificata,dupa fortificatii a fost facut un gang pe coloane iar in el s-au facut sapaturi necesare apararii tot in acest an bisericii I s-a adaugat si o sacritie. In 1795 se reconstruieste biserică in forma de azi si se mareste.Acestea sunt date generale asupra vechii biserici. Biserica se enumera printre monumentele istorice din cauza vechimii pe care o are.Biserica a fost construita in secolul al XIII-lea si a fost cladita ca o basilica romana cu

stalpi cu un turn spre vest si doua turnuri spre est toate trei in doua etaje. Temelia bisericii era patrata pornita spre o cupola in cruce romana care o acoperea.

La inceputul secolului al-XVI-lea biserica a fost recondita in stil gotic s-a mai pastrat corul gotic cu un gang de aparare asezat pe niste piloni de sustinere. Partea centrala a fost cladita catre sfarsitul secolului al-XVIII-lea 1795 a fost marita in stil empir clasic. Biserica are o lungime de 19-20m, cele doua turnuri din est au fost daramate ramanand cel din vest si care a primit un gang de aparare.

In 1751 s-a daramat biserica gotica si s-a cladit una noua. Pana in anul 1886 a mai existat unul din zidurile de aparare cu turnurile sale deoarece se crede ca initial au existat doua ziduri de aparare. Astazi biserica inmanunchiata trei stiluri arhitectonice si anume :romanice, gotice si baroc tarziu . Turnul formeaza cu iesirea laterala un singur zid insa trebuie mentionat ca turnul are zidul lui propriu cu gang de aparare construit din piatra. Biserica in afara de turn a fost renovata in anii 1929 si in 1936 atunci nava centrala si laterala a fost intarita prin benzi de fier si s-a pardosit din nou s-a varuit, inasa spre regret fara sculpturi.

Cutremurul din anul 1940 a cauzat pagube importante acoperisului, turnului si zidurilor. Crapaturile cauzate de cutremur in zid se pot vedea si astazi. Ele sunt asezate in linie verticala de la acoperis pana la temelie, adica pana la pamant.

In anii 1941-1942 s-a facut un nou acoperis turnului acoperit cu tigle. In anul 1953 tot corul a fost imprejmuat cu un imel de fier si s-a ameliorat situatia zidului nordic. Altarul acestei biserici dateaza din 25 decembrie 1730 si reprezinta "Cina cea de taina". Orga bisericii a fost construita in stil baroc nici prea simplu nici prea incarcat are doua claviaturi cu 22 voci. Curtea bisericii asa cum am mai amintit a fost inconjurata cu un zid de aparare care a fost daramat in anul 1886.

Din punct de vedere administrativ, politic Somartinul apartinea din anul 1500 scaunului din Cincu. Sunt multe legende legate de localitate ,de imprejmuirile ei si mai ales de poduri si de strazile din sat.

Se spune ca in urma tragicului eveniment si anume razboiul cu turcii in urma caruia se spune ca au ramas numai 7-8 oameni s-a varsat atata sange incat ar fi curs pe strada in jos si de atunci strada poarta numele de "Fliessgasse" adica "Ulita Singelui". Cei mai batrani locuitori ai satului afirma ca denumirea de "Strada Morii " au mostenit-o din mosii stramosi si ca vine de la o moara care se afla in sat in anul 1500. O alta denumire a unei strazi ca "In Inuri", se spune ca pe acest teritoriu in vremuri foarte vechi se cultiva in de unde-i vine si denumirea .

In legatura cu una din padurile din preajma satului "Pdurea lui Voda", in privinta acestei denumiri sunt doua pareri unii spun ca acest teritoriu a fost un teritoriu brancovenesc care a fost lasat de Brincoveanu unei nepoate, altii spun ca padurea ar fi fost a unui oarecare graf.

Comasarea pamantului in localitatea Somartin s-a inceput in anul 1900 si s-a definitivat in 1903. O mare parte a taranilor nu au fost de acord cu comasarea si atunci puterile de stat au fost nevoite sa aplice masuri drastice care s-au lasat cu procese si condamnari. In urma comasarii timp indelungat au existat nemulumiri in randul taranilor. In acest timp nu se poate vorbi de o exploatare a taranilor.

O data cu infintarea intovarasilor pamantul devine proprietatea tuturor oamenilor muncii indiferent de nationalitate. Pe atunci nu se putea vorbi de o parasire a gliei a gospodarilor taranesti.

In localitatea Somartin a avut loc doua reforme agrare ,prima n anii 1920-1921 dupa primul razboi mondial in urma caruia 30 de familii de tarani au fost impropritariti cu 40 de ha de pamant, lotul individual fiind de la o jumata de ha pana la 2 ha, pamantul fiind cel mai slab folosit pana atunci ca pasune. Tot la aceasta reforma 10 tarani saraci au fost impropritariti cu cate un loc de casa in extindere de 350 mp. A doua reforma agrara a avut loc in anul 1945 cand 195 de familii au fost impropritariti cu 921 ha.

La 11 iunie 1950 s-a infiintat gospodaria agricola colectiva (G.A.C) a satului Somartin. In Somartin se produc multe realizari in 1955 satul a fost electrificat, pe hotarul din imprejmuirea satului s-au reparat drumuri, poduri, fantani.

In 1964 primaria veche se transforma in actuala scoala generala, viata oamenilor si conditiile de trai s-au transformat, astfel Somartinul nu mai este un sat izolat in sat circuland 4 autobuze. In cadrul muncii culturale s-au obtinut rezultate frumoase inca din anul 1959 de catre

formatia de cor,aceasta formatie a obtinut premiul intai la concursul communal.mai tarziu erau formatii artistice ca echipe de teatru in limba romana si in limba germana si o brigada.

In anii 1962,1963,1964si 1965 s-au dat cate 5-6 spectacole pe an.Cu ocazia zilei recoltei din anul 1966 s-a prezentat un montaj literar-muzical in limba romana cu titlul „Republica Socialista Romania”tot in acest an a mai prezentat o brigada intitulata “Pe drumul belsugului”. La inceputul acestui an formatia de teatru a prezentat o piesa numita „O noapte furtunoasa”de I L Caragiale.

Pana in anul 1948 au functionat patru biblioteci:biblioteca caminului,biblioteca scolii elementare,biblioteca bisericii ortodoxe si biblioteca primariei comunale.

In ultimile luni ale anului 1948 aceste biblioteci s-au unificat formand o singura biblioteca in localul caminului cultural.Din an in an numarul volumelor de carti cresteau odata cu ele crestea si numarul cititorilor astfel in 1954 numarul volumelor era de 965 in comparatie cu cele 765 de volume aflate in biblioteca in anul 1948.

In Somartin pentru prima oara se aminteste de o scoala a satului in 1500.Primele scoli atat in limba romana cat si in limba germana au fost scoli confesionale.

In cea ce priveste scoala cu limba de predare romana se spune ca primul invatamant ar fi fost in 1852 si ar fi functionat intr-o casa de tarani. De atunci scoala a functionat cu caracter confesional ortodox pana in anul 1921 cand functioneaza ca scoala de stat .Pana in anul 1925 scoala functioneaza cu un singur post de invatator de atunci cu doua psturi.

Pe la sfarsitul secolului al XIX –lea s-a construit langa biserica ortodoxa o mica scoala care insa din mai multe puncte de vedere nu corespundea unei bune desfasurari a invatamantului din aceasta cauza in 1936 carciuma satului s-a transformat in scoala romana.

Primele cursuri in limba germana se tineau in case de tarani.Mai tarziu pe la sfarsitul secolului XIX-lea pe locul unde se afla astazi caminul cultural a fost construita o scoala mai spatioasa,in anul 1893 s-a construit scoala de astazi.

Dupa reforma invatamantului din anul 1964 an in care s-a ifiintat in loc ciclul II deoarece nu erau sali de clasa, un laborator ,o camera materiale, o cancelarie si directiunea.

Pana in 1840 scoala germana a functionat cu un singur post,icepand din 1840 a functionat cu doua posturi pana la reforma invatamantului.Din 1847 functioneaza cu 7 posturi.

Din anii 1950-1966 scoala noastra a fost dotata cu mobilier vast si cu diferite materiale necesare in scoala.

Bibliografie

Monografia satului Somartin intocmita pe baza unor documente aflate in arhiva bisericii evanghelice din Somartin si pe baza unor informatii luate de la locuitorii din sat.